

KAKO BO POTEKALO VRAČANJE ODVZETEGA PREMOŽENJA, ŠE NE VEDO NATANČNO

Če se bo slovenska vlada držala svojega programa, potem lahko parlamentarno razpravo o predlogu zakona o privatizaciji pričakujemo vsaj v začetku maja. Kot kaže, pa bo treba dalj časa počakati na zakon o denacionalizaciji.

Za oba pa so značilna silno različna mnenja, ki ne sledijo vedno politični razmejitvi med oblastnimi in opozicijskimi strankami. Če v zakonu o privatizaciji nekateri vidijo poskus podzavljanja in prisilne razlastitve tistega dela lastnine, ki so jo ustvarili delavci predvsem z nizko ceno svojega dela, se v zvezi z zakonom o denacionalizaciji spopadata država in razlašeni lastniki premoženja. Prva je namreč z zamisljivo o vračanju na ta ali oni način odvzetega premoženja pred skoraj nepremostljivimi težavami. Poleg tega, da se je znašla v navzkrižnem ognju temeljne predpostavke, da mora popraviti krivice ne da bi povzročila nove, nima od kje vzeti denarja za predvidene odškodnine. Tako se je okrog predvidene denacionalizacije ustvaril splet zelo različnih skupin pritiska. Med njimi je daleč najmočnejše dobro organizirano in vplivno Združenje lastnikov razlaščenega premoženja. Te skupine na različne načine, predvsem skozi strankarske kanale, skušajo uveljaviti svoje posebne interese. V Mostah takega združenja ni, je pa zato organizirano na ravni mesta Ljubljane.

To, da združenje v občini ni organizirano, ne pomeni, da se v občinski

hiši v zvezi z denacionalizacijo nič ne dogaja. Predvsem se s temi zadevami ukvarjata sekretariat za občno upravo in sekretariat za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Oba zaenkrat le zbirata zahteve za vrnitev premoženja, ki jih posamezniki vlagajo na podlagi javnega poziva, in jih pošiljata republiški vladi. Za konkretnije delo, pravijo, še nimajo podrobnejših navodil kako in kaj, sicer pa je tudi zakon še v fazi osnutka. Pravo delo pričakujejo nekako v jeseni. Pobuda je torej na strani nekdanjih lastnikov, kar je tudi težnja predlaganega zakona. Toda če bo ostalo pri rešitvah, zapisanih v osnutku zakona, da bodo morale posebne občinske komisije na prvi stopnji reševati posamezne primere, potem je nujno zbrati dovolj natančno in pregledno lastniško dokumentacijo ne le stanja iz leta po vojni, pač pa tudi med vojno in pred njo. Lahko bi rekli, kar obsežno delo, ki ga bi bilo seveda najbolje opraviti še pred sprejemom zakona. Največ ga bo seveda imela služba za premoženjske zadeve.

Jasno je, da nekdanji lastniki oziroma njihovi pravni nasledniki ne čakajo križem rok. Tako sta oba omenjena občinska sekretariata do 1. aprila že prejela štiristo zahtevkov za začetek postopka za vrnitev premoženja. Največ jih je v zvezi z vrnitvijo kmetijskih zemljišč in gozdov (302), kar je tudi razumljivo, saj po katastru iz leta 1982 kar tretjino občinskega ozemlja predstavljajo rodovitne površine. Pri zahtevah za vrnitev obdelovalne zemlje očitno ne gre za velike

površine, saj je ta večidel že zdaj v zasebnih rokah. Podobno velja tudi za gozdove. Preostali zahtevki pa se nanašajo na poslovne prostore, dele stanovanjskih hiš in proizvodnih obratov. Del teh zahtev je že dokumentiran z ustreznimi dokazili, pri drugih gre le za prigrasitev.

Informacije o teh vlogah menda ščiti zakon o osebnih podatkih, zato so na občini zelo previdni pri dajanju izjav. Vseeno je jasno, da kakšnih velikih primerov, ki bi vzbujali domišljijo ljudi, v občini ni. Bolj gre za take, ki po materialni vrednosti ne predstavljajo bog ve kakšnega denarja, so pa občutljivi zaradi drugih stvari. Ena takih je zagotovo spominski kompleks Urh, za katerega je bila v občinski skupščini že dana pobuda, menda izvira od sostrskega župnika, da se vrne cerkvi. V zraku je tudi vprašanje cerkvene lastnine v Polju in na Kodeljevem. Tamkajšnja salezijska cerkev je bila namreč tudi lastnik zemljišč v bližnji okolici, menda je bil v njeni lasti tudi kino. Kaj bo torej zahtevala cerkev, je še skrivnost. Da gre za občutljivo zadevo, ki jo ljudje povezujejo z delovanjem njenih izpostavljenih posameznikov med okupacijo na tem področju, govori tudi dejstvo, da odgovorni v občini o teh zadevah neradi kaj določnega rečejo.

Pri vračanju stanovanjskih kompleksov tudi ne gre za velike stvari. V glavnem so to deli individualnih hiš ob prometnicah, denimo ob Zaloški, ki so se sčasoma spremenili v poslovne prostore. Morda bi utegnili postati zanimivo, če se bodo oglasili

dediči živinskega trgovca Predoviča, ki je bil lastnik stanovanjskih hiš v današnji ulici Vide Pregarc v Selu. Lastnik menda edinega večjega stanovanjskega prostora v občini, kot je znano, je postala veliko naseljeno področje šele v zadnjih dvajsetih letih. Ob železnici pa je bil Presl. Oče zdaj zelo poznanega mestnega ministra za komunalo Janeza Lesarja je bil lastnik hiše ob Zaloški, kjer so zdaj delavnice za prizadete. Če je bila vložena zahteva za vrnitev, nam ni uspelo izvedeti.

Podobno velja tudi za dediče najlepšega kulturnega spomenika v občini; graščine Kodeljevo. To je leta 1701 kupil Peter Codelli, trgovec iz Bergama, ki je dal centralno stavbo s kupolo poslikati Francišku Jelovšku. Njegove freske so še danes ohranjene. Kar zadeva proizvodne obrate, so se menda že oglasili dediči dela Saturnusa, ki je pred vojno izdeloval pločevinasto embalažo. Direktorja

Arba iz Podgrada pa so le opozorili naj pazi, kako gospodari. Pri drugih predvojnih tovarnah ne bo večjih težav s prelastnitvenjem, saj so bile v večini njihovi lastniki nemške ali avstrijske družbe in so po vojni pripadle jugoslovanski državi. Spremembe lastništva ne pričakujejo niti v Papirnici Vevče. Nekateri celo govorijo, da je lastnik tujega kapitala v njej tudi solastnik firme Leykam iz Gradca, ki je l. 1870 od dotedanjega lastnika kupila Trpinčevo družbo.

Brez skrbi so tudi v podjetju Givo, ki ima sedež v graščini v Selu. V tem gradu je avstrijska vojska leta 1810 uredila žrebčarno, kasneje jo je prevzela tudi jugoslovanska vojska. Po vojni je bil tam poboljševalni dom.

Iz napisanega je mogoče razbrati, da v gospodarskem pogledu z zakonom o denacionalizaciji ne bo prišlo do velikih lastniških premikov v občini. Morda to pomeni, da tudi večjih težav ne bo. JOŽE POGLAJEN

Fotografija, kakršnih si ne želimo. V opomin in svarilo, da je mati Narava mogočnejša od nas. Najbolj razdražljiva od vseh mater, ko pokaže svoje zobe. Mar ne bi morali do nje ravnati veliko spoštljiveje in jo ohranjati in negovati, kot si zaradi svojega najbolj usklajenega rada že od pamtveka zasluži?

Bomo naposled nekaj storili, da bi vsaj omilili prizadetost in razdražljivost, ki smo ji že in ji na vsakem koraku še in še prizadejamo?

Ali pa bomo mirne duše s stranskim pogledom le ošvrknili fotografije, iz katerih lahko razberemo, da tudi materi Naravi kdaj kdaj »prekipi«. Najbolj ji je, kot kaže fotografija, posneta na sotočju rek Save in Ljubljanice, prekipelo dober mesec pred koncem lanskega leta.

Besedilo: (MISK)
Foto: GORAZD MASLO

ZADOVOLJIVO POSLOVANJE GOSPODARSTVA V LETU 1990

Kljub težavam, ki spremljajo gospodarska podjetja pri poslovanju že nekaj let, je občinsko gospodarstvo v letu 1990 doseglo zadovoljive rezultate. Doseglo je pozitiven finančni izid. Na prvi pogled dosežene številke sicer niso preveč razveseljive, vendar nam primerjava z gospodarstvom mesta Ljubljane in republike pove, da je občinsko gospodarstvo poslovalo uspešneje. Pri nekaterih elementih, ki so prispevali k pozitivnemu finančnemu izidu, je ugotovljena tendenca padanja, vendar pa je ta manjša kot v širšem prostoru. Pa si oglejmo nekaj elementov, ki so prispevali k izidu leta 1990.

Na zunanjetrgovinskem področju sicer občinsko gospodarstvo ni več neto izvozno, vendar so na tem področju doseženi pozitivni premiki. Skupni izvoz se je glede na leto poprej zmanjšal le za 0,6% (konvertibilni za 0,7%), uvoz pa povečal le za 1,3%. V strukturi izvoza se je povečal delež finalnih izdelkov za 10% in znaša sedaj 81,3%, zmanjšal pa delež surovin in proizvodov nizke obdelave. Podatki pa tudi kažejo, da je občinsko gospodarstvo v manjši meri odvisno od klirinskega trga kot v povprečju gospodarstva mesta kot celote.

Po standardnem slabšem začetku leta in izboljšanju oz. rasti proizvodnje v mesecih juniju, juliju, avgustu in oktobru, je bilo pričakovati zadnja dva meseca še večjo aktivnost industrije. Vendar pa je ponoven padec proizvodnje povzročil, da je bila dosežena rast negativna (4,9%). Tendence padanja industrijske proizvodnje je bila ugotovljena tudi na ravni mesta (za 12,3%) in republike (za 10,5%). Zadovoljivejša pa sta podatka, da so se kljub zmanjšanju proizvodnje občinske zaloge izdelkov zmanjšale, izboljšala pa se je tudi preskrbljenost moščanske industrije z domačimi in uvoženimi surovinami.

Občinsko gospodarstvo je sicer v letu 1990 doseglo pozitiven finančni izid, vendar pa sta dva podatka neugodna, to je padanje deleža akumulacije in nazadovanje naložbene dejavnosti. Podobne tendence so značilne tudi za širši prostor, imela pa

bodo dolgoročne posledice. Veča se tudi število izgubašev in skupen znesek izgub. Od 52 izgubašev jih je 28 ugotovilo izgubo v podjetjih z zasebno lastnino. Delež izkazane izgube občinskega gospodarstva znaša v strukturi 15,8% izgub v mestu.

Likvidnostna problematika je prisotna tudi v naši občini, vendar ne zavzema takih razsežnosti kot v širšem prostoru in na splošno ni kritična. V občini je januarja imelo blokirane žiro račune le pet podjetij, v mestu pa 139. V občini se povečuje tudi stopnja brezposelnih prebivalcev, vendar gre ta brezposelnost na račun podjetij iz drugih občin.

Na koncu še o doseženem povprečnem osebnem dohodku. V občini je ta znašal 6135 din in je nekoliko manjši od mestnega – 6218 din – in večji od republiškega – 5410 din. Število zaposlenih se je povečalo na račun zaposlenih v zasebnih podjetjih. Konec leta je bilo v občini že 22.823 zaposlenih.

V zadnjem letu se je z vrsto zakonskih sprememb pristojnost občine za poseganje v poslovanje gospodarstva močno skrcila. Glede na to upravni organi posvečajo več pozornosti in usmerjajo svoje aktivnosti v področja, kjer ima občina možnost prispevati k razvoju moščanskega gospodarstva. Obširnejše aktivnosti so na naslednjih projektih:

– spodbujanju hitrejšega razvoja drobnega gospodarstva in sicer prek kreditiranja pod ugodnejšimi pogoji.

Prednost je dana proizvodnim dejavnostim, novemu zaposlovanju, projektom z ekološko sanacijo in storitvenim dejavnostim, zlasti na področjih, kjer so ta v občini deficitarna. Možnosti za pridobitev sredstev imajo tako zasebni obrtniki kot mala podjetja z do 50 zaposlenimi. V te namene je bilo namenjeno 2 mio din. Preučujejo pa se tudi nove možnosti pospeševanja razvoja (kreditiranje po drugih osnovah, subvencije, itd.)

– zagotovitvi prostorskih možnosti razvoja. Glede na to, da je občinskih prostorov malo (86) in se v vseh tudi opravlja kaka dejavnost, je možnost na tem področju v čim hitrejši realizaciji oz. izgradnji prostorov, ki so z urbanističnimi dokumenti že opredeljeni. Druga možnost pa je preverba ostalih še prostih lokacij za te potrebe. Vodi jo se že aktivnosti za pripravo izgradnje trgovin, servisnih in ostalih objektov v Zalogu, Kašlju, Fužinah in Novih Jaršah. Sodelujemo pa tudi pri pridobivanju investitorjev

– v pripravi je tudi projekt organiziranja javnih del v občini. Projekt se izdeluje v sodelovanju z Zavodom za zaposlovanje R Slovenije. Izdelujejo se možne variante in iščejo primerne vrste brezposelnih delavcev občine za posamezna dela

– čedalje bolj iskana in pomembna pa je tudi svetovalna funkcija. V okviru svojih pristojnosti upravni organi povečujejo sodelovanje zlasti z zasebnim sektorjem. V ta namen trenutno poteka tudi akcija sklicevanja zasebnikov. Na teh informativnih pogovorih se ta sektor seznanja z novostmi na področju zakonodaje ter aktivnostmi občinskega izvršnega sveta na področju razvoja.

Naloge so obširne, glede na zanimanje in tudi že dosežene uspehe pa se aktivnosti upravnega organa na teh področjih še povečujejo.

M. Z.

V VELANI ŠE BREZ BOLEČIH REZOV

Največja slovenska tovarna zaves, moščanska VELANA, se še krepko upira vrtincem, v katerih je potonilo že marsikatero naše podjetje. Tistemu, čemur smo še pred kakim letom rekli Markovičev protinflacijski program ali gospodarska stabilizacija (ne vem, katera že po vrsti), se je letos pridružila še skorajda popolna zmeda in v vsem tem plovejo naše gospodarske barke, kakor pač nanese.

Tovarna zaves VELANA še plove in če še kak stavek nadaljujem v zgornjem slogu, so na premcu, pa na krmi in v vrveh še vsi mornarji in v kajutah njeni oficirji. Kolikor nas je manj, nas je zato, ker so se nekateri odpravili v pokoj, a tudi na te v podjetju nismo pozabili, pa jim vsako leto priredimo prijateljsko srečanje.

A vendarle pri nas ni vse čisto po starem. Pred najtežavnejšimi odločitvami smo bili lani, ko nam je kaj trda predla. Začeli smo izgubljati jugoslovansko tržišče, deloma zaradi srbske blokade, delno pa zaradi naglega upadanja kupne moči, da o izsiljevanju trgovcev z dolgimi plačilnimi roki in o neplačanih terjativah sploh ne govorimo. Napočil je čas odločitev. Izhod iz težavnega položaja smo našli v povečanem izvozu na zapadnoevropsko tržišče, to pa je zahtevalo precej večjo kakovost. Odprli smo novo industrijsko prodajalno v Zagrebu, poskrbeli za večjo raznovrst-

nost našega programa in s konfekcioniranjem vložili v izdelke več našega dela. Vse to je zaviralo negativno gibanje in kar je pomembnejše od tega, vrnilo nam je zaupanje v lastne moči in znanje. Letošnji sejem notranje opreme v Frankfurtu je pokazal, da smo skoraj tam, kjer bi morali biti. Najlepši dokaz za to je tudi gneča v naših prodajalnah.

Naj se ob koncu ozmerno še na najpomembnejše, na plače. Velanini delavci sodijo med najbolj plačane tekstilne delavce v Sloveniji, zato v našem podjetju do zdaj še nismo imeli nikakršnih konfliktov, čeprav smo – tako kot večina ljubljanskih tovarn – takorekoč mednarodna tovarna. Dobre plače vseh zaposlenih in za te čase še razmeroma visok družbeni standard (regres, zobna ambulanta, počitniški domovi ob morju, v Bohinju in v Čatežu) in kar je najpomembnejše – dovolj dela za vse (letos proizvodnja skorajda ne pozna prostih sobot) ob dodatnih motivacijah za inovatorje – vse to je najboljša zagotovilo za premagovanje krize. Nikakor ne smem reči, da je vse najslabše že za nami. Osamosvajanje Slovenije, komedije z lastninjenjem in ustanavljanjem delniških družb pa še marsikaj drugega bo hudo moteče v bojih s konkurenco na zahodnih tržiščih, pri čemer so ONI vse te otroške boleznice že zdavnaj preboleli.

JOŽE PRAPROTNIK